

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

V. 1918.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1918.

KORTE BIJDRAGEN.

I. BodedistinctieftEEKENS van Schiedam.

Het Stedelijk Museum te Schiedam is door aankoop uit de verzameling P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE eigenaar geworden van twee zilveren bodedistinctieftEEKENS, die in het Jaarverslag over 1917 worden afgebeeld en beschreven. Door de welwillendheid van de Commissie van het Museum, zijn wij in staat gesteld deze clichés in het *Jaarboek* af te drukken.

Beide maakten oorspronkelijk deel uit van de verzameling van den heer Mr. A. VERNÉDE, en worden vermeld onder de N°s 501 en 1338 in den *Catalogus der tentoonstelling van voor Nederland belangrijke oudheden en merkwaardigheden in de provincie Zuid-Holland voorhanden of met betrekking tot die provincie elders bewaard, te Delft in 1863 gehouden*.

I. Bodedistinctief van 1630. Dit bestaat uit drie gedeelten, waarvan het eerste en tweede gedeelte door vier zilveren kettinkjes verbonden zijn, terwijl onder aan het tweede gedeelte zich een leeuwenkop bevindt met een ring in den bek, waaraan het derde gedeelte hangt. Boven aan het eerste gedeelte en aan den

leeuwenkop van het tweede gedeelte is tevens een zilveren ketting bevestigd. Het bovenste gedeelte vertoont achter geslepen glas het wapen van Oranje-Nassau in kleuren met tot omschrift: HONY · SOIT · QVI · MAL · Y PENSE. Het middelste gedeelte bevat eveneens achter geslepen glas binnen een kabelrand het gekleurde wapen van Schiedam: een leeuw met rechter schuinbalk, boven het wapen in vergulde letters het jaartal 1630. Daaronder een leeuwenkop, met een ring in den bek waaraan een schildje hangt, waarop het oude wapen van Schiedam: drie zandloopers gegraveerd staat. Plaat II. 1.

II. Bodedistinctief, vermoedelijk van den bode van het College van de Grootte Visscherij. Ook dit teeken bestaat uit drie gedeelten, waarvan het eerste en tweede gedeelte door drie kettinkjes verbonden zijn, terwijl het derde gedeelte door twee oogjes en een ring aan het middelste verbonden is. Het bovenste gedeelte, dat verguld is, vertoont in een versierd schildje het oude wapen van Schiedam: de drie zandloopers, waarboven een gekroonde haring, het middenstuk verbeeldt een ovaal compartiment met achter geslepen glas het tegenwoordige wapen van Schiedam: leeuw met rechter schuinbalk, het wapen, dat gekleurd is, is echter zwaar beschadigd, twee visschers als schildhouders en een gekroonde haring boven het compartiment. Daaronder hangt een haringbuis aan de vleet met gestrekten mast, een visscher die het net inhaalt en een leeuw met een gekroonden haring in den klauw, staande in het schip. Plaat II. 2.

Dit draagteeken wordt door Mr. J. DIRKS in zijne *Nederlandsche Gildepenningen* op pl. LX afgebeeld en op pag. 310 beschreven.

Behalve deze belangrijke distinctieven verkreeg het Museum eveneens uit de verzameling VAN DIJK VAN MATENESSE 9 zegelstempels van Schiedam, en een aantal insignes en penningen op de stad betrekking hebbende.

II. Dubbele Nederlandsche Dukaat van 1867.

De hierboven afgebeelde dubbele dukaat van 1867 is zeker wel een der zeldzaamste proefmunten uit de regeering van koning WILLEM III. Hij vertoont geheel hetzelfde type als de 17de en 18de eeuwse dubbele dukaten door de Vereenigde Gewesten geslagen.

Op de voorzijde naar links gewende geharnaste man, in de linkerhand den pijlbundel, in de rechter een ontbloot zwaard houdende. Omschrift: CONCORDIA RES — PARVAE CRESCUNT. Vóór het omschrift de Mercuriusstaf, als muntteeken van Utrecht, er achter een zwaardje als muntmeesterteeken van H. A. VAN DEN WALL BAKE.

Ter weerszijde van den man het jaartal 18 - 67.

Keerzijde binnen eene versierde cartouche: MO : AUR. — REG. BELGII — AD LEGEM — IMPERII.

Onder de regeeringen van koningen WILLEM I en II zijn geen dubbele dukaten geslagen; de laatste bekende

dubbele dukaat draagt het jaartal 1808 ¹⁾. In 1854 zijn enkele dubbele dukaten geslagen als de hierboven afgebeelde, maar met het jaartal 18 - 54 ter weerszijden van den man.

Dubbele dukaten van 1867 waren tot heden aan de verzamelaars onbekend. Uit het archief van 's Rijks Munt te Utrecht bleek, dat die instelling op de groote wereldtentoonstelling in 1867 te Parijs gehouden, de hier te lande geslagen munten had ingezonden en daartoe ook stempels voor dezen dubbelen dukaat had doen vervaardigen. Twee exemplaren van elk der munten werden tentoongesteld en zijn na afloop der tentoonstelling ook weder naar 's Rijks Munt teruggezonden, waar zij nog bewaard zijn. Het was tot heden niet bekend, dat er nog meer dan deze twee afslagen vervaardigd waren.

In de 10—11 Oct. 1917 te Amsterdam door de firma FRED. MULLER & CIE gehouden veiling der verzameling munten en penningen van den heer P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE kwam onder n°. 500 het hierboven beschreven stuk voor, dat door de firma J. SCHULMAN voor 515 gulden werd aangekocht. De stempels, waarmee de munt geslagen is, berusten nog in de stempelverzameling van 's Rijks Munt.

III. Muntvondst te Wapserveen (Drente).

In een stuk land van ouds behoorende aan de kerk van Wapserveen werd in den afgelopen zomer onge-

¹⁾ VERKADE plaat 98. 2. NARUYS No. 44.

veer 1 voet diep in den grond een geglazuurd potje gevonden, inhoudende 117 zilveren munten, die door besnoeiing, afslijting en oxydatie meest zeer hadden geleden. De samenstelling der vondst wijst vrij zeker aan, dat deze zilverschat verborgen is in de tijden, toen de bisschoppen van Munster en Keulen Salland en aangrenzend Drente bezetten. De oudste munten toch zijn uit het laatst der 16de eeuw, de jongste is van 1662.

De vondst bestond uit de volgende munten:

Gelderland. Ducatons van 1660 en 1662, Dubbele Stuivers van 1618 en 1646.

Nijmegen. Arendschellingen van 1604, Halve Arendschelling van 1602.

Holland. Roosschellingen van 1601, Dubbele Stuivers der 17de eeuw (besleten).

West-Friesland. Ducatons van 1659 en 1661, Roosschellingen van 1601, 1627 en 1629.

Zeeland. Ducaton van 1661, Snaphaanschellingen zonder jaar, Roosschellingen van 1601, 1603, 1610, 1614 en 1615, Dubbele Stuivers van 1617, 1618 en 3 met onleesbare jaartallen.

Utrecht. Ducaton van 1659, Snaphaanschellingen van 15... , Roosschellingen van 1601, 1631 1632.

Friesland. Ducaton van 1665, Snaphaanschelling van 1582 en van 15... , Roosschelling met onleesbaar jaartal, Dubbele Stuiver van 1612.

Overijssel. Ducaton 1659, Dubbele Stuivers 1618.

Deventer. Roosschellingen.

Kampen. Rijksdaalder 1660, Acht en twintig Stuiver, Arendsschellingen met de titels van de keizers RUDOLF, MATTHIAS en FERDINAND.

Zwolle. Acht en twintig Stuiver, Arendsschellingen met de titels van de keizers RUDOLF en MATTHIAS.

Groningen. Flabben van 1568, 1581, 1585, 1627 en 1635.

Brabant. Dukatons van 1635, 1636, 1642, 1649, 1650, 1652, 1653 en 1660, Halve Ducatons van 1633, 1654, Vierde Patagon van 1617, alle te Antwerpen geslagen, Ducatons van 1632, 1636, 1644, 1654, 1662 en 1 met onleesbaar jaartal (164.), Halve Ducatons van 1633, 1639 en Vierde Patagon 1631, alle te Brussel geslagen.

Frankrijk. Halve Daalder van 1662 te Bayonne geslagen.

Genève. Twee gulden van 1644.

Litauen. Vier groschen van 1567.

W. G. FEITH.

IV. Knapcoecken en Kistemaeckers.

De oudste notulen van Zeeland, aanvangende met 1574, bestonden slechts in handschrift. Deze worden thans door onzen Rijksarchivaris in druk uitgegeven. In het vierde deel, dat dezer dagen is verschenen, loopende over de jaren 1580—1582, komt op p. 31 en 32 een tijdelijke koerslijst van de toen in omloop zijnde gouden en zilveren munten voor. Wij troffen daar een paar eigenaardige muntbenamingen aan, die niet in het art. TER GOUW «*De munt in de volksmond*» voorkomen. Ze zijn deze:

«Den Arentgulden oft cnapcoeck, zonder dye mette drye brooden 1 sc. 6 gr.

De Toorsche, Heylsche, Berchsche, Hoornsche (guldenen oft trestich cruytser-dalers) ende die te Vianen geslaghen, met de Kistemaeckers van Emden. 6 sch. gr.»

Wat zijn cnapcoeckē geweest en welke munt is bedoeld met kistemaeckers van Emden? ¹⁾

De eerste uitdrukking is gemakkelijk te verklaren, de tweede niet. Kan een onzer leden mij mededeelen welke groote zilvermunt aldus werd betiteld? Onder de mij ter beschikking staande boeken vond ik niets dat een verklaring van die zonderlinge benaming gaf.

Met de knapcoeckē is dit anders. Dit zijn halve goudgulden geweest van zeer laag gehalte, wat trouwens de geringe koers van 1 sch. 6 gr. duidelijk aanwijst. Ze hadden op de voorzijde een heilige en een wapenschild op de keerzijde, vervat in drie dubbele halve bogen en tusschen deze even zooveel uitstekende punten, in het Duitsch «Dreipass» geheeten, alles door een parelrand omsloten. In «*Der Cooplieden Handbouwkim*» van 1544 worden ze tot de verboden munten gerekend en golden slechts 8 à 9 stuivers. In den beeldenaar van 1575 komt een zevental cnapcoeckskens voor, namelijk halve goudgulden van Groningen, Emden, van Vrieslandt, van Nimegen, van Batēborg en twee exemplaren van Gronsfelt. Bij de drie laatste staat aangeteekend: «ende zijn van slecht alloye». Zij werden toegelaten

¹⁾ In de *Figuren vande verboden gouden ende silvere Munten te weten van den Graef van den Berghe, Heil, Vianen, Batenborch, Thoren, Hornes, Grunswelt, Empden, Lheewaerden. Rechem, gelijk, oock van andere nieuwe hebbende den datem van 77 oft van ander toecomende jaren. T'Antwerpen Bij Guillaem van Parijs, op de Lombaerde vest inden gulden Pellecaen. Anno M.D.LXXVII* worden afgebeeld daalders van Thorn, een daalder van Hedel, daalders van den Graaf VAN DEN BERGHE, van den Graaf van HOORN, van Vianen en eindelijk een «Daler van Empden». Dit is een Oost-Friesche daalder van 1564 met borstbeeld van Keizer FERDINAND I, beschreven in *Cat. REIMMANN II. 5395*. Denkelijk zal dit de «Kistemaecker» zijn. Misschien was Kistemaecker de muntmeester of de stempelsnijder?

tot den kōers van 10 stuivers. In een oorkonde van Utrecht van 1527 lezen wij, dat een knapcoeck toen $9\frac{1}{2}$ stuiver waard was, ze waren dus in 1575 en 1582 een halve stuiver in prijs verhoogd. De gewone Duitsche- of Rijns-guldens hadden een gewicht van 2 eng. 4 azen; er waren onder deze ook soorten, zooals bijv. de goudguldens van Embden, die slechts 2 eng. 3 azen wogen, daarop volgde de postulaatgulden, wegende 1 eng. 31 azen, onder deze de knapcoeck op een gewicht van slechts 1 eng. 16 azen. Het gehalte der knapcoecken werd op 7 car. 6 gr. geschat. Geen wonder, dat deze munten met zulk een laag goudgehalte niet meer dan 10 st. waard waren. Nu wordt in de notulen van Zeeland nog onderscheid gemaakt tusschen knapcoecken en die met de drie brooden. Deze laatste kunnen geen andere zijn geweest dan de knapcoecken van Nijmegen en van Batenburg, waarop de H. STEPHANUS een bord in de hand houdt, waarop drie groote ronde steenen, die de heeren van Zeeland gemakkelijk voor brooden konden aanzien. Die steenen waren het attriboot van den Heilige, omdat hij met dergelijke ten doode toe is gemarteld. Zoowel de knapcoecken van Nijmegen als die van Batenburg vertoonen een arend op de keerzijde. Het zullen echter de Groninger halve goudguldens of knapcoecken zijn geweest, die in de notulen van Zeeland Arentgulden worden geheeten, vermoedelijk om ze van de nog minderwaardiger knapcoecken van Nijmegen en Batenburg te onderscheiden, die voor drie vierde uit zilver bestonden. Daar ze echter ook een arend in het wapen hadden, zal men ze ter onderscheiding «mette drye brooden» hebben betiteld. Wat den naamsoorsprong betreft, daarover

is men het niet geheel eens. SCHMIEDER en na hem HALKE verklaren het woord «Knackkuchen» uit den Dreipass (driebogige omlijsting) waarmede het lands- of stedelijk wapen op de goudgulden was omsloten en dat den vorm had van een in Oostfriesland voorkomend gebak, dat zelfs ten tijde van SCHMIEDER (1811) daar nog werd gebakken. VAN DER CHIJS geeft op gezag van P. C. G. GUYOT er eene gewijzigde verklaring van, namelijk, dat de naam ontleend kan zijn aan de knapkoekjes en andere koeken, die tegen het St. Nicolaasfeest alom werden gebakken en die een St. NICOLAAS, een St. MARTINUS, een St. JORIS, een St. STEPHANUS of anderen heilige voorstelden. Beide verklaringen hebben echter dit gemeen, dat ze op koeken betrekking hebben. D. GROEBE meent in zijn *Handleiding tot de kennis der Nederlandsche munten*, dat de munt haar naam te danken heeft aan haar slechte goudgehalte, bij eenige buiging scheurt, breekt of *knapt* het stuk. Ook JOH. W. STEPHANIK, in zijn *Geschiedkundigen Catalogus zijner verzameling Munten*, p. 59, noot 1, houdt het er voor, dat de naam knapkoek daarvan afkomstig is.

M. D. M.

V. Een vondst van valsche ducatonen van Kampen op Schouwen.

Vóór eenige jaren werd op Schouwen bij het uitdiepen van een watergang, diep in het slijk een bijna geheel vergane linnen zak gevonden, inhoudende twee à drie kilo Kampensche ducatonen. Iemand op speculatie uit, maakte zich daarvan meester door den vinder al vast een flink voorschot te geven.

De heer J. TH. OOSTERMAN, eigenaar van een aardige collectie munten, sinds dien in 1909 te Rotterdam overleden, dié mij in een schrijven d.d. Juni 1895 het bovenstaande mededeelde, had een van die stukken in handen gekregen. Hij verklaarde den ducaton voor valsch en grootendeels uit lood bestaande. De speculant wilde hem echter niet gelooven, toog met den schat naar Rotterdam en Amsterdam, doch kwam terug met de ervaring, dat de heer O. gelijk had gehad.

De valsche ducatonen waren alle van het jaar 1664 en volgens den heer O. volkomen gelijk aan het bij VERKADE op pl. 859 n°. 3 afgebeelde exemplaar, het jaartal uitgezonderd, dat daar 1659 was.

Zie hier de beschrijving der gevonden munten: (lelie) · MO : NO : ARG : CIVIT · — · CAMPENSIS. Naar rechts galopperende ridder, een getrokken zwaard in de rechter hand houdende. Onder het paard het wapen van Kampen. Keerzijde: CONCORDIA · RES · PARVÆ CRES-
CUNT · . : 1664 : .

Vergelijk VERKADE, pl. 159. 3. *Cat. RIJNBENDE* 1891.

De lelie op de voorzijde was het muntmeesterteeken van JAN JELLE, muntmeester te Kampen van 1647—1663. Zijn opvolger JOHAN VAN HARN, die van 1664 tot 1675 muntmeester was, had een moorenkop als muntmeesterteeken. De stempels voor onzen ducaton zijn dus waarschijnlijk door JAN JELLE vóór zijn overlijden in 1663 reeds gereedgemaakt. Eveneens bestaan er zilveren dukaten van Kampen van 1664 nog met het muntmeesterteeken van JAN JELLE¹⁾. Ook dukaten van 1664

¹⁾ *Cat. JOH. W. STEPHANIK* (1904) n°. 2755.

met het muntmeestersteeken van JOHAN VAN HARN komen voor.

Het zal wel nooit te verklaren zijn, met welk doel die groote hoeveelheid valsche ducatonen op Schouwen is begraven. Waarschijnlijk is de eigenaar bang geweest voor ontdekking door verraad, want er stonden hooge premies op het aanbrengen van personen, die valsche munten in eene andere provincie invoerden.

Een paar dezer stukken zijn als curiositeit bewaard, de overige zijn versmolten.}

M. D. M.

VI. Een alchemist te Middelburg in 1604.

In het *Archief van het Zeeuwsch Genootschap* 1918 komt een mededeeling voor van Dr. E. WIERSUM, handelende over «alchemie te Middelburg in 1604». Wij vernemen daaruit, dat ten huize van FREDRICK MUNTYNCHX, op den hoek van de Groenmarckt, proeven zijn genomen om goud te maken. MUNTYNCHX was daarin ter goeder trouw, hij haalde er zelfs een muntessayeur bij. Wij maken daarbij kennis met diens meestersteeken, dat een «sonneken» was. FREDERIK MUNTINK — zie mijn artikel over het Goud- en Zilversmidsgilde te Middelburg in *Jaarboek* 1914 pag. 73 — was in 1604 tot deken gekozen. Zijn meesterteeken was tot nu toe onbekend.

M. D. M.

Het jubileum van onzen Conservator.

Den 24sten September l.l. herdacht de Heer H. G. DU CROOC den dag, waarop hij voor 25 jaren tot Conservator van ons Genootschap werd benoemd.

Van jongs af een beoefenaar der munt- en penningkunde en thans de gelukkige bezitter van eene uitmuntende verzameling historiepenningen, behoort hij tot de oudsten onzer leden. Reeds 12 Juni 1892 werd hij tot buitengewoon lid benoemd, waarop 17 Juni 1894 zijne benoeming tot gewoon lid volgde.

Ons Genootschap vond in hem steeds een man, die zich met hart en ziel aan zijne geliefde wetenschap wijdde en een uitmuntend en nauwgezet beheerder van onze verzameling en boekerij.

In Maart 1906 verscheen van zijne hand de *Catalogus der munt- en penningverzameling*, die, dank zij de belangrijke uitbreiding welke zij had ondergaan, reeds in 1908 een nieuwen, thans 114 bladzijden tellende, *Catalogus* noodzakelijk maakte.

Ook buiten ons Genootschap maakte de Heer DU CROOC zich zeer verdienstelijk en wel als Conservator van de munt- en penningverzameling van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. Van de zeer uitgebreide verzameling van dat Genootschap, waaronder tal van echte

«kabinetstukken», zag in 1912 van zijne hand een *Catalogus* het licht, bevattende tevens het eerste vervolg op den uitmuntenden en nog steeds met vrucht te raadplegen *Catalogus der muntverzameling* in 1897 van de hand van JOH. W. STEPHANIK verschenen.

Het Bestuur van ons Genootschap, den Heer DU CROcq een souvenir willende aanbieden aan zijn zilveren jubileum, liet in de ateliers der firma BEGEER te Utrecht den hierboven afgebeelden gedenkpenning slaan; op de voorzijde het zegel van ons Genootschap met den pijlbundel vertoonende en op de keerzijde de woorden:

HET BESTUUR — AAN — H. G. DU CROcq — CONSERVATOR —
24 SEPT. — 1893-1918.

Voorzitter, Secretaris en Penningmeester (onze Vice-Voorzitter was door eene dienstreis verhinderd) begaven zich 29 September naar de woning van den jubilaris en boden hem, in tegenwoordigheid van zijne echtgenooten en zijnen pleegzoon, na eene hartelijke toespraak van onzen Voorzitter den penning aan.

Met nadruk wees onze Voorzitter op het zeldzame feit, dat ons Genootschap, op slechts enkele maanden na, bij alle wisselingen der bestuurszetels, slechts één Conservator heeft gehad en sprak den wensch uit, dat het hem gegeven moge zijn nog vele jaren in goede gezondheid aan den bloei van ons Genootschap te mogen medewerken.

Wij zijn ten volle overtuigd, dat onze leden daarmede van harte instemmen.

Amsterdam.

H. J. S.

BOEKBESPREKING.

Muntverslag over het jaar 1917.

Het Muntverslag over het jaar 1917 vermeldt, dat geslagen zijn 57.516.892 stukken, met een nominale waarde van f 48.772.129, en wel: 4.000.000 tienguldens, 216.892 dukaten, 2.300.000 guldens, voor Ned. Indië bestemd, 4.000.000 vijf en twintig centstukken, 10.000.000 tien centstukken, 20.000.000 centen, 5.000.000 halve centen en 12.000.000 vierde guldens voor Ned. Indië.

Nieuwe stempels werden vervaardigd voor de prijspenningen ter beantwoording eener prijsvraag aan een der Rijks-Universiteiten en aan de Technische hoogeschool. In tegenstelling met het gedane voorstel om deze oude prijspenningen door een geheel nieuw type te vervangen, werd besloten, dat men zich bepalen zou tot verbetering van het lettertype en van eenige kleine details. Voor de medaille voor 's Rijks verzamelingen (Museum-medaille) werd een geheel nieuw model vervaardigd, dat, na aanneming van sommige wijzigingen, goedgekeurd werd.

Ten slotte is bij den Minister van Binnenlandsche Zaken een ontwerp ingediend voor een geheel nieuwe medaille voor de Teekenscholen.

Aangezien de wet op het auteursrecht het niet langer

toelaat, dat verkleinde reproducties van medailles, van Rijkswege toegekend, waarvan de oorspronkelijke stempels, rijkseigendom zijnde, beschermd worden, door particuliere firma's worden vervaardigd, heeft 's Rijks Munt den aanmaak hiervan zelf ter hand genomen. In 't afgelopen jaar zijn van de medailles voor Menschlievend Hulpbetoon en de Watersnood-medaille verkleinde stempels gereed gekomen. Ten slotte vermeldt het Verslag de verschijning van den catalogus der verzameling van medaillestempels in 's Rijks Munt aanwezig ¹⁾, terwijl de uitgave van den catalogus der verzameling muntstempels spoedig volgen zal.

Verslag Kon. Penningkabinet 1917.

Wij hadden met belangstelling het Verslag over 1917 van de aanwinsten van het Kon. Kabinet tegemoet gezien, hopende daarin uitvoerig bericht te zullen aantreffen omtrent de aanwinst van de zeer uitgebreide verzameling legpenningen van wijlen den heer P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE. Het stond er niet in, maar wij vonden beter, namelijk dat bij den directeur het voornemen bestaat niet alleen eene beschrijving te geven van de aanwinsten uit de collectie VAN DIJK, maar daar tevens aan toe te voegen de reeds in het Kon. Kab. aanwezige talrijke legpenningen, zoodat binnen afzienbaren tijd een standaardwerk over Nederl. legpenningen kan verschijnen. Dit verheugt ons te meer, daar in België eenigen tijd vóór den oorlog besloten

¹⁾ Zie *Jaarboek 1917*. p. 137.

was de legpenningen van Zuid-Nederland, met uitsluiting van de Noord-Nederlandsche, in een uitvoerige omschrijving te gaan uitgeven. De overige aanwinsten zijn als gewoonlijk. Uit de verzameling v. DIJK zijn enkele gedenkpenningen verworven, als een ter eere van ANTOINE DE FERRENOT, kardinaal de Granvelle, een penningplaat met borstbeeld van PHILIPS, baron DE MONTMORENCY, graaf van HOORN en enkele andere. Onder de hedendaagsche medailles viel ons oóg op den penning met het wapen van P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE, afslag in dubbele zwaarte, op den herinneringspenning aan het beleg van Peking en aan de verdediging der buitenlandsche gezantschapsgebouwen, op een plaquette met borstbeeld van den kranigen president der Fransche republiek RAYMOND POINCARÉ, door CHAPLAIN en op meerdere belangrijke stukken, die wij niet alle kunnen opnoemen. Een zeldzame penning is verkregen door een exemplaar van den in legpenningvorm vervaardigden gildepinning van de timmerlieden te Middelburg, DIRKS, pl. XII, n°. 43, die in onze drie Zeeuwsche verzamelingen niet aanwezig is. De ijzeren stempels van dezen penning worden in het museum ten stadhuize bewaard. Een 145 tal legpenningen uit de verzameling VAN DIJK, dateerende van af het midden der 14^e eeuw tot 1478, is thans in het Kon. Kab. opgenomen; de beschrijving er van, komt, zooals gezegd, eerst later.

Behalve eenige fraaie en zeldzame Romeinsche munten uit den republikeinschen en keizertijd, is het den directeur gelukt de hand te leggen op een interessanten tetradrachme van Carthago, ± 330 v. C. op Sicilië geslagen. Onder de Nederlandsche munten troffen wij een uiterst

zeldzamen Hollandschen leeuwendaalder van 1589 aan, in dubbele zwaarte geslagen, alsmede eenige fraaie gouden dukaten van Utrecht van de jaren 1586 en '87. De overige munten geven geen aanleiding tot bijzondere opmerking. Het Verslag bevat geen afbeeldingen, wat zeker ook aan dezen langdurigen oorlog is te wijten. Wij hopen dat het volgende van opgewekter tijden zal getuigen en wenschen den heer VAN KERKWIJK veel succes toe met de bewerking van den reeds aangevangen catalogus der legpenningen van het Kon. Kabinet.

— M. D. M.

*Catalogus der verzameling M. FRANKENHUIS te Enschedé.
Medailles, Medaillons, Penningen en Plaquettes met
betrekking tot den wereldkrijg. 1914—1918.*

Zelden is het hier te lande voorgekomen, dat bij het leven van den verzamelaar van penningen of munten het door hem bijeengebrachte in een catalogus beschreven wordt; meestal verschijnt de catalogus eerst na zijn overlijden en doet dan dienst als veiling-catalogus.

Uit de laatste dertig jaren herinneren wij ons slechts den in 1888 verschenen catalogus der muntverzameling van JOH. W. STEPHANIK, toen door dien verzamelaar aan het Rijks Museum in bruikleen afgestaan en den *Catalogus der verzameling penningen, medaillons, draagteekens, miniaturen enz. betrekking hebbende op het Huis van Oranje-Nassau, toebehoorende aan Jhr. C. H. C. A. VAN SYPESTEYN*, in 1901 uitgegeven.

Minder geheimzinnig met het door hem bijeenge-

brachte dan de meeste verzamelaars, heeft de heer FRANKENHUIS niet slechts zijn verzameling voor het publiek te 's-Gravenhage dezen zomer in Pulchri Studio tentoongesteld, maar hij heeft door het op eene beknopte en duidelijke wijze beschrijven van zijne «oorlogspenningen» alle belangstellenden in deze metalen gedenkstukken aan den grooten wereldoorlog aan zich verplicht. Uit de ruim 1100 stuks die de verzameling telt, kunnen wij slechts enkele kort vermelden.

Zeer geslaagd komt ons voor de fraaie penning van G. DEVREEZE met naar links gewend borstbeeld van HERBERT HOOVER, terwijl de keerzijde een opschrift binnen een krans van korenaren afbeeldt. Van denzelfden kunstenaar, steeds ten onrechte in den catalogus als C. DEVREEZE vermeld, komen nog andere goed geslaagde penningen voor, o.a. een met borstbeeld van BRAND WHITLOCK, ministre des Etats-Unis d'Amérique à Bruxelles.

Dat de verschillende generaals, admiraals, luchtschippers en politici door talrijke portretpenningen vertegenwoordigd zijn, spreekt van zelf. VON BULOW, HINDENBURG, VON BESELER («der Bezwiner Antwerpens»), vice-admiraal Graf VON SPREE, LUDENDORFF, VON MACKENSEN, OTTO WEDDIGEN, Graf VON ZEPPELIN, VON TIRPITZ, RUPRECHT VON BAYERN, VON BETHMAN HOLLWEG van de Duitschers, JOFFRE, POINCARÉ, GALLIÉNIÉ en MANOURY van de Franschen, LORD FRENCH en KITCHENER van de Engelschen, de Italiaansche generaal CADORNA, de Oostenrijksche generaals VON PFLANZER BALTIN, KARL BARDOLFF, Graaf VON BOTHMER, VON HÖTSENDORFF zijn in min of meer geslaagde penningen in de verzameling te vinden. Curieus zijn een drietal penningen door den

Duitschen medailleur L. GIES, bestemd om als gedachtenispenningen dienst te doen voor de tijdens den oorlog geboren kinderen. Op een dezer stukken wordt de nieuwe wereldburger afgebeeld in een Duitschen helm die op een granaat rust, op een ander ligt de kleine in de wieg, waarboven een zwaard hangt, terwijl hij door de ster der hoop beschenen wordt. Alle drie hebben op de keerzijde eene cartouche, waar de naam van den jonggeborene op gegraveerd kan worden. Het wenschelijke en noodzakelijke van het verwekken van nieuwe wereldburgers wordt door eene geheele serie van niet minder dan 14 verschillende plaquettes door L. GIES uitgedrukt. In deze reeks «der duldenden Mutter» beeldt hij de zegeningen van het moederschap af.

Aan Nederlandsche penningen telt de verzameling den steunpenning van WIENECKE en dien door het Algemeen Steuncomité te Amsterdam uitgegeven, een vijftal herinneringspenningjes aan de mobilisatie van 1914, de ontvangst der Belgische vluchtelingen in «gastvrij Holland» en den herinneringspenning aan het torpedeeren van het Nederlandsche stoomschip «Amstelsroom».

Mooi is de smaakvolle en kloeke penning van E. BEYER, voorstellende een Hongaarschen landstormer, die in de bergen op wacht staat, terwijl de keerzijde een adelaar afbeeldt, op de punt van een rots gezeten.

«Ici les barbares sont passés» luidt het onderschrift van een Fransche plaquette, die de ruines eener verwoeste woning afbeeldt, waarbij een vrouw met jeugdig kind ter aarde nedergehurkt ligt.

Uitgave I staat op het titelblad, een tweede editie

van dezen catalogus is dus te verwachten, die dan zeker de nog te verschijnen penningen zal moeten bevatten. Gelukkig laat het zich thans aanzien, dat het aantal nieuw te herdenken oorlogsfeiten niet zeer groot meer zal behoeven te zijn, maar zeker zal de ijverige verzamelaar in zijn tweede editie talrijke «vredepenningen» te beschrijven krijgen, laten wij hopen mooie en smaakvolle stukken, ook van Nederlandsche medailleurs.

(*N. Rot. Courant* van Oct. 1918.)

PERCY GARDNER, *A History of Ancient Coinage, 700—300 B. C. Oxford, at the Clarendon Press.*

In het voorjaar verscheen dit nieuwe werk over het oude muntwezen. De geleerde schrijver — hoogleeraar in de klassieke archaeologie aan de Universiteit van Oxford — behandelt hier het oude muntwezen aan de hand van de nieuwste onderzoekingen. Na eene inleiding van niet minder dan 66 bladz., waarin hij vooral het economische leven der oude Helleensche volkeren, van zooveel belang voor de monetologie, recht laat wedervaren, verdeelt hij zijn werk in twee tijdvakken, als grens waarvan hij het jaar 480 aanneemt, toen Athene op groote schaal begon zilver te munten. Elk tijdvak wordt weer in geographische orde onderverdeeld. Aan het werk zijn elf uitmuntende platen toegevoegd, die de voornaamste der antieke munttypen weergeven. Een uitgebreide index vergemakkelijkt de raadpleging.

H. J. S.

Verslag van den Secretaris:

Zaterdag 22 Juni hield ons Genootschap te 's-Gravenhage in een der zalen van het Zuid-Hollandsch koffiehuis zijne jaarvergadering, waarbij tegenwoordig waren de heeren DE BRAUW, DU CROCQ, VAN KERKWIJK, KUYPERS, SCHARP, M. SCHULMAN, SIMONSZ, SNOECK, TEIXEIRA DE MATTOS en VERSPYCK MIJNSSEN, terwijl mej. DE MAN en de heeren C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, EVELEIN, KAISER, KAM, KNOTTENBELT, VAN LIS, A. SCHULMAN en WIENECKE bericht hadden gezonden verhinderd te zijn de vergadering bij te wonen.

In zijn openingswoord herdacht de voorzitter Jhr. Mr. W. M. SNOECK de in het afgelopen jaar overleden leden de heeren W. O. SWAVING en Mr. A. L. C. KLEYN, terwijl hij tevens in herinnering bracht, dat de heeren B. J. A. BRUYNESTEIN, Mr. W. M. VAN LANSCHOT, F. H. B^{oo} VAN VERSCHUER en P. I. B. RUYS DE PEREZ dit jaar den 25sten verjaardag van hunne benoeming tot lid van het Genootschap vierden. Dankbaar werd er van melding gemaakt, dat ook weder dit jaar het regeeringssubsidie was toegekend, dubbel welkom en noodzakelijk, daar de prijzen van papier, drukloon en clichés weder hooger waren dan in het afgelopen jaar, en het zich deed aanzien, dat deze nog zouden stijgen. Toch zou het nog dit jaar mogelijk zijn, het Jaarboek op kunstdruk-papier te doen verschijnen, al zou de omvang dan ook iets geringer moeten worden dan de in 1917 verschenen jaargang.

Uit het verslag der commissie tot nazien der rekening, bestaande uit de heeren M. SCHULMAN en KUYPER bleek, dat deze in de beste orde bevonden was en met een voordeelig saldo van *f* 283.78 sloot. Aan de commissie van Redactie voor het Jaarboek kon dan ook weder *f* 800.— ter beschikking gesteld worden voor de uitgave van den 5^{den} jaargang.

Een drietal bijdragen voor den nieuwen jaargang van de hand van mej. M. G. A. DE MAN en van de heeren H. J. SCHARP en M. SCHULMAN waren reeds ontvangen, terwijl nog een tweetal artikelen toegezegd waren. Tot de uitgave van de door Mr. E. N. DE BRAUW geschreven studie «*Bijdrage voor de muntgeschiedenis van Holland en Zeeland tot 1345* ¹⁾», had het bestuur tot zijn leedwezen nog niet kunnen overgaan; in overleg met den schrijver zou hiermede gewacht worden tot na den oorlog, wanneer men extra subsidie hoopte te verkrijgen om deze belangrijke uitgave mogelijk te maken.

Jhr. Mr. C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, aan de beurt van aftreding als vice-voorzitter, werd als zoodanig herbenoemd, evenals het lid der Commissie van redactie van het Jaarboek, de heer A. O. VAN KERKWIJK.

Tot gewone leden van het Genootschap werden benoemd de heeren Jhr. Mr. E. N. DE BRAUW te 's-Gravenhage en J. KNOTTENBELT TZN. te Amsterdam, tot buitengewone leden de heeren K. A. SWART te Zwijndrecht en Jhr. Mr. W. G. FEITH te Haren (Gr.). Uit het door den Conservator uitgebrachte verslag bleek, dat de boekerij met eenige werken was ver-

¹⁾ Zie Jaarboek 1917. p. 154.

meerderd en dat ook de numismatische verzameling eenige uitbreiding had ondergaan. De heer SCHARP toonde de aanwezigen een door hem aangelegd «kaart-systeem» van het Romeinsche muntwezen gedurende het keizerrijk. Op de kaart worden naam, regeeringsjaren en korte bijzonderheden van den keizer vermeld met aanduiding van de door hem geslagen munten en verwijzing naar de numismatische literatuur, zoo mogelijk met opgeplakte afbeelding van een fraai bewaard exemplaar van de munt, meest uit geïllustreerde veilingcatalogi geknipt. Aldus is het met een enkel oogopslag gemakkelijk te zien, welke munten een zeker keizer geslagen heeft, hoe zij er uitzien, en waar verdere bijzonderheden er over te vinden zijn. De heer M. SCHULMAN liet eenige belangrijke gouden munten en een paar gedenkpenningen rondgaan, die hij toelichtte. Het waren een fraaie looden penning door HANS SCHWARTZ met borstbeeld van keizer KAREL V (1521), een door JEAN DE CANDIDE vervaardigde portretpenning van ANTOINE DE BOURGOGNE, een gouden Friesche landdagspenning van 1711 en een gouden penning bij het 25jarig huwelijk van WOLFGANG TOBIAS DREXEL en MARIA HELENA MÜLLERIN, door OEXLEIN in 1777 vervaardigd. Een zeer zeldzaam voorkomend werk ¹⁾, in het Chineesch in 1788 gedrukt met 140 afbeeldingen van meest Nederlandsche munten en enkele gedenkpenningen, eene verzameling die zich bevond in het bezit van vorst MINAMOTO TATSOEHASI, afkomstig uit de numismatische bibliotheek van den P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE,

¹⁾ Zie de uitgebreide beschrijving in P. O. VAN DER CHILS' *Tijdschrift voor Algemeene Munt- en Penningkunde*. I. p. 239—

vertoonde de secretaris. Na afloop der vergadering werd een bezoek gebracht aan het Kon. Penningkabinet, waar de leden, behalve de daar tentoongestelde munten en penningen, de belangrijkste aanwinsten den laatsten tijd verkregen en de moderne medailles getoond werden. Vervolgens werd het stedelijk Museum bezocht, welk bezoek voornamelijk ten doel had het zien der verzameling Haagsche gedenkpenningen en der tentoonstelling boeken, platen, handschriften en penningen op de gebroeders JAN en CORNELIS DE WITT betrekking hebbende. Dat in dit zoo belangrijke museum ook de fraaie verzameling Haagsch zilver, porselein en Delftsch met groote belangstelling door de leden bezichtigd werd, spreekt wel van zelf.

Wat de toestand van ons Genootschap in het afgelopen jaar betreft, geeft deze ons gelukkig geen reden tot klagen. Slechts weinige leden meenden, door de tijdsomstandigheden gedrongen, voor hun lidmaatschap te moeten bedanken. Nu het zich echter laat aanzien dat er kans is dat binnen niet te langen tijd een einde zal komen aan dezen verdelgingsoorlog, bestaat er alle reden om te verwachten dat in rustiger tijden de lust tot verzamelen en bestudeeren van munten en penningen zal toenemen en ook het aantal leden van ons Genootschap weder stijgen zal.

Een ieder onzer leden trachte in zijn kring belangstelling te wekken voor munten en penningen en moedige het verzamelen daarvan aan!

's-Gravenhage, October 1918.

A. O. VAN KERKWIJK.

**Aanwinsten numismatische verzameling
en bibliotheek.**

Penningen.

1826. KAREL X. Ontdekkingsreis van het corvet «*L'As-
trolable*». Door DEPAULES. Brons. 50 mM.
Geschenk C. W. BRUINVIS.
1866. Penning van P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE,
burgemeester van Schiedam. Brons. 32 mM.
ZWIERZINA. Suppl. 88. a.
1875. Curatorenpenning Derde eeuwfeest der Hooge-
school te Leiden. Door C. WIENER. Brons 51 mM.
ZWIERZINA. 359.
Geschenk A. O. VAN KERKWIJK.
1917. Herdenking van het 25jarig bestaan van het Kon.
Ned. Genootschap voor Munt- en Penningkunde.
Brons. 30 mM.
Geschenk CAREL BEGEER.

Draagpenningen.

1863. Zesde Ned. Nat. Zangersfeest. Comp. 31 mM.
DIRKS. 890.
Geschenk C. W. BRUINVIS.

1917. Draagteeken. 25jarig bestaan Vereeniging «Arnhem's Brandweer». Zilver.
Geschenk Vereen. Arnhem's Brandweer.

Boeken.

- Levensbericht. J. E. TER GOUW. Overdr.
De voormalige Middelburgsche Rederijkerskamer: *Het Bloemken Jesse*, onder de kenspreuk «*In Minnen groeyende*», en hare gildepenningen, door MARIE G. A. DE MAN. Overdr.
Geschenk M. G. A. DE MAN.
Penning- en Muntveiling. Coll. P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE. Oct. 1917.
Geschenk FRED. MULLER EN C^o.
Verslag der Commissie ter verzekering eener goede bewaring van gedenkstukken van geschiedenis en kunst te *Nijmegen*, voor het jaar 1916.
Geschenk Commissie.
Verslag Kon. Kab. van Munten, Penningen en Gesneden Steenen over 1916.
Geschenk van den Directeur.
Door ruiling met het Jaarboek:
Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen (Toezending tijdelijk gestaakt).
Maandblad van het Genealogisch-heraldisch Genootschap: «*De Nederlandsche Leeuw*».
Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond.
Numismatische Zeitschrift. Wien.
Monatsblatt der Numismatischen Gesellschaft in Wien.

Mitteilungen der Oesterr. Gesellschaft für Münz- und
Medaillen Kunde.

Berliner Münzblätter.

Mitteilungen der Bayerischen Numismatischen Ge-
sellschaft.

SPINK and Son's Monthly Numismatic Circular.

Prijscatalogus NICOLA MAJER. Venezia.

Amsterdam, Juni 1918.

De Conservator

H G. DU CROCQ.

Numismatische bibliotheek CORBELIJN BATAERD.

Bij het ter perse gaan van het Jaarboek vernemen wij, dat Mevrouw de Wed. C. H. F. A. CORBELIJN BATAERD geb. HUBER aan de bibliotheek van ons Genootschap heeft aangeboden alle munt- en penningkundige werken door haren echtgenoot nagelaten, voor zooverre die in onze boekerij ontbreken.

Deze aanwinst kan eerst in het volgend Jaarboek worden beschreven, maar wij meenden reeds thans onze leden deze welkome vermeerdering onzer bibliotheek te moeten mededeelen.

LEDENLIJST

(NOVEMBER 1918)

Achter de namen der leden is vermeld welk gedeelte van de munt- en penningkunde door hen beoefend wordt.

EERE-LEDEN

- | | Dagteekening
van benoeming. |
|--|--------------------------------|
| Z. M. VICTOR EMMANUEL III, Koning van Italië. | 16 Juni 1901. |
| Vicomte B. DE JONGHE, Président de la Société royale de Numismatique de Belgique, rue du Trône 60, Ixelles. | 17 Juni 1894. |
| (België, Nederlandsche provinciën Limburg en Noord-Brabant, verder Gallische, Merovingische, Karolingische en oud-Grieksche M. 1) | |
| Mejuffrouw MARIE G. A. DE MAN, Conservatrice van het Munt- en Penningkabinet van het Zeeuwsch Gen. der Wetenschappen, St. Pieterstraat 39, Middelburg. | 23 Juni 1917. |
| (Graafschappen Holiand en Vlaanderen M. — Prov. Zeeland, M. G., noodmunten, loodjes, draagteekens, muntvondsten. — Nederland, loodjes.) | |

GEWONE LEDEN

C. W. BRUINVIS, Oud-Gemeente-archivaris, Oudegracht 184, Alkmaar.	12 Juni 1892.
(Stad Alkmaar en Alkmaarders, M. G., noodmunten, loodjes, draagteekens).	

1) De afkortingen beteekenen: M = munten, G = gedenkpenningen.

- J. H. E. H. GERADTS, Burgemeester, Kasteel Aerwinkel, Posterholt (L.) 12 Juni 1892.
(Nederlandsche prov. Limburg, M. G., gouden Rom. M.)
- Jhr. C. H. C. A. VAN SYPESTEYN, Bilderdijkstraat 60, 's-Gravenhage. 12 Juni 1892.
(Steden 's-Gravenhage en Haarlem, G., penningen en penningplaten uit het oogpunt van kunst).
- H. G. DU CROOQ, Leidschegracht 11, Amsterdam. 17 Juni 1894.
(Nederland en Koloniën, België tot 1830, G.)
- W. K. F. ZWIERZINA, Ontvanger van het Buitengewoon Zegel, Amsterdam, Overtoom 3371. 16 Juni 1895.
(Nederland, G. en draagteekens, in het bijzonder die geslagen nà 1863).
- Jhr. Mr. M. W. SNOECK, Subst-Officier van Justitie, Koestraat, Zwolle. 16 Juni 1897.
(Prov. Noord-Brabant, M. en G.)
- Jhr. Mr. P. L. VAN MEEUWEN, Vice-President van de Arrondissements-Rechtbank, Bezuidenhout 60, 's-Gravenhage. 16 Juni 1899.
(Prov. Noord-Brabant, M. G.)
- Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, buitengewoon gezant en gevolmachtigd Minister, Peking. 18 Juni 1904.
(Nederland, G., in het bijzonder familiepenningen).
- A. O. VAN KERKWIJK, Directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen, Nassaulaan 22, 's-Gravenhage. 18 Juni 1904.
- Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT, lid van de 2^e Kamer der Staten-Generaal, Raadsheer in het Gerechtshof, lid van den Hoogen Raad van Adel, Oranje-Nassaulaan, 's-Hertogenbosch. 15 Juni 1905.
- G. M. KAM, Berg-en-Dalscheweg, Nijmegen. 16 Juni 1907.
(M. in de omstreken van Nijmegen gevonden).
- Mr. E. H. HIJMANS, Subst-Officier van Justitie, Nassauplein 28, Alkmaar. 10 Juni 1910.
(M. G. in het algemeen).

- E. VOET JR., Busken Huetlaan 1, Bloemendaal. 19 Juni 1911.
(Nederland en Koloniën 1576—1840 M. G.)
- CABEL J. A. BEGGER, Oudegracht 17, Utrecht. 19 Juni 1911.
- H. J. SCHARP, Secretaris van het Kon. Oudh.
Genootschap, P. C. Hoofstraat 145, Amsterdam. 19 Juni 1911.
(Romeinsche M.)
- Mej. W. CANTER CREMER, Schuitediep, Groningen. 19 Juni 1911.
- Jhr. Mr. C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Afdeeling-
chef Centralen dienst S.S., Huize 't Hoogveld,
Zeist. 25 Oct. 1913.
(M. in het algemeen).
- Dr. M. A. EVELEIN, Conrector aan het Gymnasium,
Crabethstraat 69, Gouda. 25 Oct 1913.
- F. A. HOEFER, 2e voorzitter van „Gelre”, Hattem. 13 Juni 1914.
(Overijsel M.)
- Mr. P. C. J. A. BOELES, Conservator der Penning-
en Muntverzameling van het Friesch Genoot-
schap, Leeuwarden. 26 Juni 1916.
- J. C. WIENECKE, Stempelsnijder aan 's Rijks-Munt
te Utrecht, Parklaan 15, Zeist. 26 Juni 1916.
(Onderzoekingen en studiën van technischen
aard).
- H. D. DE WITT HAMER, 2e Helmersstraat 89,
boven, Amsterdam 26 Juni 1916
(M. en G. in het algemeen).
- A. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, Directeur van
het Gemeente-museum, Heemraadsingel 189A,
Rotterdam. 23 Juni 1917.
- A. SCHULMAN, de Lairessestraat 94, Amsterdam. 23 Juni 1917.
- M. SCHULMAN, Valeriusstraat 131, Amsterdam. 23 Juni 1917.
- Jhr. Mr. E. N. DE BRAUW, Advocaat en Procureur,
Westende 28, 's-Gravenhage. 22 Juni 1918.
- J. KNOTTENBELT TZN., Vondelstr. 154, Amsterdam. 22 Juni 1918.
(Nederland, G.)

BUITENGEWONE LEDEN

- B. J. A. BRUYNESTEYN, van Weede van Dijkveldstraat 60, 's-Gravenhage. 18 Juni 1893.
(Nederland, in het bijzonder Holland, M.)
- Mr. W. M. VAN LANSCHOT, Ververstraat 299, 's-Hertogenbosch. 18 Juni 1893.
(Prov. Noord-Brabant, M. en G.)
- F. H. BON VAN VERSCHUER, Willemsplein 2, Arnhem. 18 Juni 1893.
- Jhr. H. E. RAM, Hoofd-Ingenieur van den Provinciaal Waterstaat, Biltstraat 97, Utrecht. 17 Juni 1894.
(Prov. Utrecht, M. en G.)
- JAN HORDIJK JACZN., Voorstraat 410, Dordrecht. 10 Juni 1894.
- Mr. C. G. J. BIJLEVELD, Conservator van het Stedelijk Museum, Hersteeg 128, Nijmegen. 16 Juni 1896.
(Gelderland, in het bijzonder Nijmegen M. G., loodjes enz.)
- Mr. H. J. D. D. ENSCHEDÉ, Zijlstraat 27, Haarlem. 16 Juni 1896.
- A. HOLLESTELLE, Lid van de Provinciale Staten van Zeeland. Oudelandsche straat 436, Tholen. 16 Juni 1898.
(Nederland, muntstudiën).
- CORN. L. J. BEGEER, Predikheerenkerkhof 5, Utrecht. 16 Juni 1899.
- R. J. M. M. A. Graaf DE GELOES D'EIJSDEN, Kamerheer i. b. d. van H. M. de Koningin, Burgemeester, Eijsden. 16 Juni 1899.
- C. A. VAN WOELDEREN, Kapitein der Artillerie, Frankenslag 160, Scheveningen. 16 Juni 1899.
(Nederland, M. en G.; Rome, M.)
- Mr. J. C. P. E. MENSO, Princessegracht 32, 's-Gravenhage. 9 Juni 1900.
(Nederland, M.)
- Jhr. Mr. D. F. TEIXEIRA DE MATTOS, Plein 1813, No. 4, 's-Gravenhage. 9 Juni 1900.
(Nederland, uitsluitend gouden M der XIXe eeuw).
- J. M. J. VAN LIS, Notaris, Wolvega. 9 Juni 1900.
(Zeeland M. G., loodjes).

- G. J. BRENKMAN, Aalst 32, Lienden, G. 16 Juni 1902.
(Holland, Utrecht, Gelderland, M. tot 1576,
alle stukken, die in de Betuwe gevonden zijn).
- N. GILISSEN LEMAITRE, Markt 74, Maastricht. 16 Juni 1902.
(Maastricht en omliggende Heerlijkheden,
M. G.)
- Prof. W. GOOSSENS, Brusselsche straat 146, Maastricht. 16 Juni 1902.
(Limburg M. G. tot het einde der 18e eeuw).
- Mr. W. J. SAAIJMANS VADER, Burgemeester,
Vrijenban. 16 Juni 1902.
- J. A. RODBARD, Voorstraat, Dordrecht. 18 Juni 1904.
- H. J. BOEKEN Jz., van Eeghenstr. 187, Amsterdam. 16 Juni 1907.
- JAC. J. VAN GOOR, Catherijnesingel 3, Utrecht. 16 Juni 1907.
- P. I. B. RUIJS DE PEREZ, huize „Rodestein”,
Bloemendaal. 7 Nov. 1908.
(Noodmunten).
- H. L. A. BOUCKAERT, Inspecteur Belgisch Loods-
wezen, Vlissingen. 13 Juli 1909.
(Nederland, M. G.)
- Mr. TH. STUART, Heerengracht 507, Amsterdam. 13 Juli 1909.
- C. W. H. BAARD, Conservator van het Stedelijk
Museum en van het Koninklijk Oudheidkundig
Genootschap, Overtoom 200, Amsterdam. 10 Juni 1910.
- Mej. S. KOLFF, Herwijnen. 10 Juni 1910.
(Nederland, G. tot 1713, Oranjepenningen).
- G. H. CRONE, Jan Luykenstraat 16, Amsterdam. 19 Juni 1911.
(Nederland, G.)
- Mevr. Dr. J. GOEKOOP—DE JONGH, Alexander-
straat 17, 's-Gravenhage. 19 Juni 1911.
- Mr. F. C. KOCH, Volontair aan het Gemeente-
Archief, Westersingel 86, Rotterdam. 15 Juni 1912.
- G. J. VAN OLST, huize „Stadwijk”, Ressen, (Geld.) 15 Juni 1912.
(Gelderland, M. Rome M.)
- W. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG, Jan van
Nassaustraat 96, 's-Gravenhage. 15 Juni 1912.
- W. VAN REDE, Schiekade 11, Rotterdam. 25 Oct. 1913.
(M. en G. in het algemeen).

- Mr. W. E. J. Baron VAN BALVEREN, Arnhem. 13 Juni 1914.
- A. P. TIMMERS, Gep. kolonel der Mariniers, Bazarstraat 13, 's-Gravenhage. 13 Juni 1914.
(Nederlandsche militaire draagpenningen).
- Jhr. H. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Koninginnegracht 62, 's-Gravenhage. 19 Juni 1915.
(Nederland, M. G.)
- M. J. VAN WIJCK, Kousteenschedijk P. 3, Middelburg. 19 Juni 1915.
(Nederland, G. Zeeland, M.)
- K. MEZGER, Villa „Irma”. Domburg. 26 Juni 1916.
- Mr. J. A. G. VERSPYCK MIJNSSEN, Onder-Directeur van het Kon. Penningkabinet, van Boetzelaerlaan 139, 's-Gravenhage 26 Juni 1916.
- CHR. BEELS, Van Eeghenstraat 70, Amsterdam 21 Oct. 1916.
- R. A. KAISER, Huize „de Laan”, Huis ter Heide, (Utrecht). 21 Oct. 1916.
- H. SIMONZ., Stephensonstraat 92, 's-Gravenhage. 21 Oct. 1916.
- J. W. A. VAN VOORST VADER, Hooge Naarderweg 42, Hilversum. 21 Oct. 1916.
- Dr. H. J. KESSLER, Villa „Beukesteyn” Rijsenburg. 23 Juni 1917.
- H. A. KUYPERS, Leeraar aan de Hoogere Burgerschool, Van Hasseltstraat K, Bergen op Zoom. 23 Juni 1917.
(Nederland, M. en moderne G. uit het oogpunt van kunst).
- J. VAN DE MORTEL JR., Vuchterstraat 105, 's-Hertogenbosch. 23 Juni 1917.
(Provincie Noord-Brabant. M. G. Tachtigjarige oorlog G.)
- W. STORK, Hengelo. 23 Juni 1917.
- ED. WIERSEMA, Aweg 35, Groningen. 23 Juni 1917.
- Jhr. Mr. W. G. FEITH, Adelheidstraat 37, 's-Gravenhage. 22 Juni 1918.
(Groningen, M., P. en zegelstempels).
- K. A. SWART, Emmastraat 6, Dordrecht. 22 Juni 1918.

BUITENLANDSCHE LEDEN

V. DE MUNTER, Agent de la Banque nationale de Belgique, Lei 15, Louvain.	9 Aug. 1892.
AMÉDÉE DE ROISSART, Conseiller à la cour d'appel de Bruxelles, avenue de la Couronne 12, Ixelles.	9 Aug. 1892.
P. H. BORDEAUX, Avocat, 1 ^{er} adjoint au maire, 20bis, Avenue de Neuilly, Neuilly-sur-Seine.	24 Mei 1894.
ALBERT VISART DE BOCARMÉ, Rue St. Jean 18, Bruges.	5 Juli 1894.
PIER PANDER, Beeldhouwer en Medailleur, via Nomentana 143, Roma.	8 Oct. 1899.
J. P. MOQUETTE, Conservator van het Munt- en Penningkabinet van het Bat. Gen. v. K. en W., Kebon Sirih 32, Weltevreden. (Ned.-Indië, M. in den meest uitgebreiden zin, G. uit den Hindoe-tijd).	22 Mei 1900.
F. MAZEROLLE, Directeur de la Gazette num. franç. et de corresp. historique et archéol., avenue Niel 91, Paris.	16 Juli 1901.
GODEFROID DEVRESE, sculpteur-médailleur, rue Quinaux 11, Bruxelles	18 Juli 1903.
GEORGE MACDONALD, Learmonth Gardens 17, Edinburgh.	18 Juli 1903.
L. FORRER, 17—18 Piccadilly, London W.	29 Oct. 1904.
EM. DE BREÏNE, avenue Louise 12, Bruxelles.	5 Mei 1906.
JAMES BELMONTE, Mainzerlandstrasse 49, Frankfurt a./M.	15 Juni 1912.
A. R. FREY, New-York Numismatic Club, P. O. Box 1875. New-York City.	19 Juni 1915.

I N H O U D.

	Blz.
De dateering van het oudste goudgeld uit Rome's Munthuis, 242 of 217 vóór Chr.?, door H. J. SCHARP	1
Twee penningen door JACOB JONGHELINCK, door M. SCHULMAN	19
Doosje met goudgewicht van MARTEN GOETBLOET, balansmeester te Middelburg, door Mej. M. G. A. DE MAN	30
Dubbele gouden Rozenobels door LEICESTER in 1586 geslagen, door A. O. VAN KERKWIJK. . .	48
Muntvondst in Steenwijk, door Jhr. Mr. W. G. FEITH	73
De muntstempels der Munt te Gorinchem, door M. SCHULMAN	78
Nederlandsche penningen bij het vierde eeuwfeest der hervorming, door W. K. F. ZWIERZINA . .	82
Korte Bijdragen	86
I. Bodedistinctieftekens van Schiedam. II. Dubbele Nederlandsche Dukaat van 1867. III. Muntvondst te Wapserveen (Dente). IV. Knapcoecken en Kiste- maeckers. V. Een vondst van valsche ducatons van Kampen op Schouwen. VII. Een alchemist te Middel- burg in 1604.	
Het jubileum van onzen Conservator	97
Boekbespreking	99
Muntverslag over het jaar 1917. Verslag Kon. Penningkabinet 1917. Catalogus der Verzameling M. FRANKENHUIS te Enschedé. PERCY GARDNER. A History of Ancient Coinage.	
Verslag van den Secretaris.	106
Aanwinsten numismatische verzameling en biblio- theek	110
Ledenlijst	113